

Rakenteellinen sosiaalityö nyt ja tulevaisuuden sote-keskuksessa

Pikassos ja SONet BOTNIA 26.5.2021

Erityisasiantuntija Eeva Liukko, THL

Kehittämispäällikkö Heidi Muurinen, THL

THL tarjoaa tukea sosiaalihuollon kehittämisohjelman hanketoiminnalle ja kansalliselle kehittämistyölle

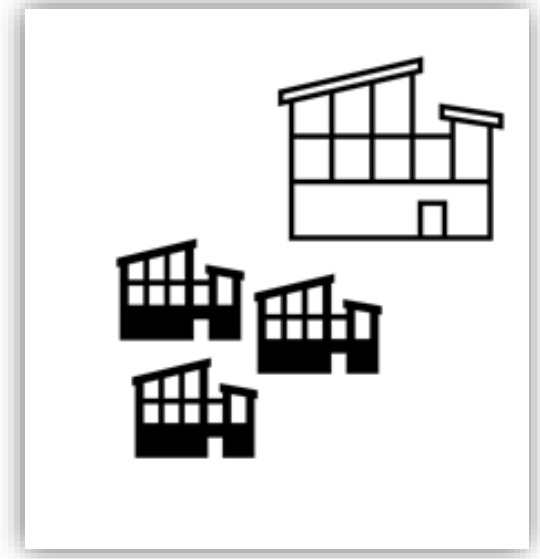
Sosiaalihuollon kehittämisohjelmalla tuetaan monialaista yhteistyötä ja vaikuttavan sosiaalihuollon kehittämistä, sosiaalihuollon menetelmällistä kehittämistä ja rakenteellisen sosiaalityön kehittämistä.

Sosiaalihuollon kehittämisohjelmassa on käynnissä neljä hanketuen kokonaisuutta:

1. Monialainen yhteistyö ja vaikuttava sosiaalihuolto
AVAIN-asiakassuunnitelman käytön pilotointi kahdeksalla alueella
2. Sosiaalihuollon menetelmällinen kehittäminen
Sosiaalihuollon osallistavien menetelmien kehittäminen kymmenellä alueella
3. Sosiaalityö ja sosiaaliohjaus tulevaisuuden sote-keskuksessa -työpajat (2021-2022)
Asiakas- ja palveluohjaus, monialainen yhteistyö ja asiakkaiden tuen tarpeiden tunnistaminen
4. **Rakenteellinen sosiaalityö**
Kansallisella tasolla tapahtuva kehittämistyö yhteistyössä sosiaalialan osaamiskeskusten (ISO, VASSO, POSKE) ja Jyväskylän yliopiston kanssa

Rakenteellisen sosiaalityön kehittämisen lähtökohdat sosiaalihuollon kehittämisohjelmassa

- Rakenteellinen sosiaalityö on kunnan lakisääteinen tehtävä (sosiaalihuoltolaki 1301/2014 7 §), mutta sitä on toteutettu kuntakohtaisesti ja vaihtelevin tavoin. Paikoin toteutus on ollut puutteellista.
- Epäselvä tilanne on vaikeuttanut rakenteellisen sosiaalityön kansallista kehittämistä sekä tiedon tuottamista ja systemaattista hyödyntämistä.
- Jotta rakenteellisen sosiaalityön toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa, tarvitaan yhteistä ymmärrystä siitä, mitä rakenteellisella sosiaalityöllä tarkoitetaan, miten sitä tehdään ja miten siinä tuotettua tietoa hyödynnetään.
- Yhdessä sovitut jäsentämisen tavat ovat edellytys sille, että rakenteellinen sosiaalityö voidaan liittää osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon tiedon tuottamisen tietojärjestelmiä ja tietorakenteita.

Lähtötilanne syyskuussa 2020 (1/2)

Lähtötilanteen arviointikyselyn* mukaan rakenteellista sosiaalityötä ei toteuteta kattavasti koko maassa:

- Neljällä hankealueella on käytössä rakenteellisen sosiaalityön malli tai malleja koko alueella.
- Kymmenellä hankealueella tilanne vaihtelee siten, että rakenteellisen sosiaalityön malleja on käytössä joillakin alueen kunnista tai yhteistoiminta-alueista:
 - osalla alueista malleja on käytössä vain harvakseltaan (8–33 % alueista) ja
 - osalla taas hieman kattavammin (40–59 % alueista).
- Yhdeksällä hankealueella ei ole lainkaan käytössä rakenteellisen sosiaalityön toimintamalleja.

* Koivisto J, Muurinen H, Parviainen L (2021) Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen kansallinen seuranta ja arviointi: lähtötilanne. Työpaperi 3. THL.

Lähtötilanne syyskuussa 2020 (2/2)

- Vastausten perusteella välittyy sellainen kuva, että rakenteellinen sosiaalityö ymmärretään monin eri tavoin ja eritasoisena toimintana.
- Rakenteellisen sosiaalityön toimintamalleihin on vastauksissa sisällytetty
 - tiedon tuottamisen tapoja ja lähteitä (esim. SPro-ilmoitusten käyttö (SHL 48§), asiakaskyselyt, tilastot ja laadulliset mittarit),
 - menetelmiä (esim. sosiaalinen raportointi ja asiakasraati) ja
 - vaikuttamisen areenoita (esim. sosiaalityön edustus kuntien HYTE-ryhmässä).
- Osassa vastauksia rakenteellisena sosiaalityönä on tuotu esille yhteisösosiaalityön tai asiakastyön toimintakäytännöt palvelujärjestelmässä, mutta niihin kytkeytyvää rakenteellisen sosiaalityön toimintamallia ei ole vastauksessa täsmennetty.
- Kolmessa vastauksessa käytössä olevia toimintamalleja ei ole nimetty.

Rakenteellinen sosiaalityö osana sosiaalihuollon kehittämisohjelmaa – kolme kehittämisosiota

1. Rakenteellisen sosiaalityön määrittely ja nykytilan kartoitus

Teoreettis-metodologinen selvitystyö

a) Kirjallisuuskatsaus

Selvityksessä kartoitetaan rakenteellisen sosiaalityön teoreettinen ja metodologinen perusta kirjallisuuden avulla.

Ajankohta: maaliskuu–kesäkuu 2021

b) Menetelmien ja toimintamallien kartoitus

Selvityksessä kartoitetaan Suomessa käytetyt rakenteellisen sosiaalityön menetelmät ja toimintamuodot.

Ajankohta: kesäkuu–elokuu 2021

Rakenteellisen sosiaalityön kuntakysely

Kunnille lähetetyllä kyselyllä kartoitetaan rakenteellisen sosiaalityön järjestämisen nykytilaa.

Ajankohta: toukokuu 2021 – helmikuu 2022

2. Tietojärjestelmiin ja tiedon keruuseen liittyvä selvitys

- **Rakenteellisen sosiaalityön mahdollistavien tietojärjestelmien ja sovellusten kartoitus**
 - Selvityksessä kartoitetaan, millaisia tietojärjestelmiä, sovelluksia ja tiedonkeruumenetelmiä voidaan hyödyntää rakenteellisessa sosiaalityössä tulevilla hyvinvointialueilla ja tiedolla johtamisessa.
 - Ajankohta: syyskuu 2021–toukokuu 2022
- **Ehdotus rakenteellisen sosiaalityön tiedontuotannosta ja tiedon hyödyntämisestä**
 - Laaditaan alustava ehdotus siitä, miten rakenteellisessa sosiaalityössä tuotettu tieto saadaan valtakunnallisesti hyödynnettävään muotoon ja voidaan viedä järjestämisen tietomalliin, KUVA-mittareihin ja THL:n asiantuntija-arvioihin.
 - Ajankohta: vuosi 2022

3. Työpajasarja: rakenteellinen sosiaalityö tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskuksissa

- Tavoitteena on muodostaa kansallisesti yhteinen käsitys rakenteellisesta sosiaalityöstä ja yhdessä tuotettavista tietosisällöistä.
- Työpajoissa viimeistellään myös ehdotusta rakenteellisen sosiaalityön näkökulman lisäämisestä järjestämisen tietomalliin, KUVA-mittareihin ja THL:n asiantuntija-arvioihin.

Rakenteellisen sosiaalityön käsitteellinen ja toiminnallinen määrittely	Rakenteellisen sosiaalityön tietosisältöjen ja tiedontuotannon määrittely
Esimerkiksi • Mitä on rakenteellinen sosiaalityö? • Mitkä ovat rakenteellisen sosiaalityön tavoitteet? • Mitä rakenteellisen sosiaalityön menetelmällisyys tarkoittaa? • Mitä rakenteellisen sosiaalityön vaikuttavuudella tarkoitetaan?	Esimerkiksi • Mitkä ovat kansallisesti koottavat tietosisällöt? • Miten ja mistä tietoa kootaan? • Miten rakenteellisen sosiaalityön tietoa hyödynnetään esimerkiksi • yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa? • tiedolla johtamisessa? • hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä?

Kolme näkökulmaa rakenteelliseen sosiaalityöhön

1. Rakenteellisen sosiaalityön määrittely

Rakenteellisesta sosiaalityöstä säädetään sosiaalihuoltolain 7 §:ssä:

Rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittymisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu:

- 1) sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvan tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muun sosiaalihuollon vaikutuksista;
- 2) tavoitteelliset toimet ja toimenpide-ehdotukset sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä kunnan asukkaiden asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämiseksi;
- 3) sosiaalihuollon asiantuntemuksen tuominen osaksi kunnan muiden toimialojen suunnittelua sekä yhteistyö yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa paikallista sosiaalityötä sekä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen.

Mitä rakenteellinen sosiaalityö on ja miten sitä tehdään?

Onko sosiaalihuoltolain määritelmä riittävä?

Puuttuuko siitä jotakin?

Onko siinä jotakin turhaa?

Rakenteellisen sosiaalityön neljä ydinaluetta Pohjolan* mukaan

- 1) Tietotyö – tiedon tuottaminen ja välittäminen
 - Tietoa tuotetaan sosiaalisista elinolosuhteista, hyvin- ja pahoinvointikysymyksistä sekä palvelujen toimivuudesta eri tavoin, muun muassa käytäntötutkimuksena ja tieteellisenä tutkimuksena.
 - Olennaista on välittää tieto kansalaisille ja päättäjille.
- 2) Strategiatyö – hyvinvointipalveluiden ja sosiaalisen yhteiskuntapolitiikan edistäminen
 - Edistetään hyvinvointipalveluja ja sosiaalityön suunnitelmallisuutta sekä vaikutetaan yhteiskuntapoliittisiin linjauksiin ja lainsäädäntöön.
 - Toiminnassa hyödynnetään tietotyön tuottamaa tietoperustaa.
- 3) Inklusiotyö – kansalaisia osallisuuteen ja vaikuttamiseen kiinnittävä työ
 - Yhteisöllisyyttä ja kansalaisten yhteenliittymiä hyödynnetään tavoitteellisesti sosiaalisen hyvinvoinnin rakenteiden kehittämisessä.
 - Yhteisöt voivat olla paitsi työn päämäärä myös rakenteellisen työn väline yhteiskunnallisessa muutostyössä.
- 4) Oikeudenmukaisuustyö – sosiaalisten oikeuksien edistäminen
 - Painopiste on ihmisten perus- ja sosiaalisten oikeuksien huomioon ottamisessa kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa, palveluissa ja päätöksenteossa.
 - Pidetään yllä keskustelua oikeus- ja oikeudenmukaisuusperiaatteista yhteistyössä muiden toimintasektoreiden ja kansalaistoiminnan kanssa.

*Pohjola, A. (2011) Rakenteellisen sosiaalityön aika. Teoksessa A. Pohjola, & R. Särkelä (toim.) Sosiaalisesti kestävä kehitys. STKL, 207–224.

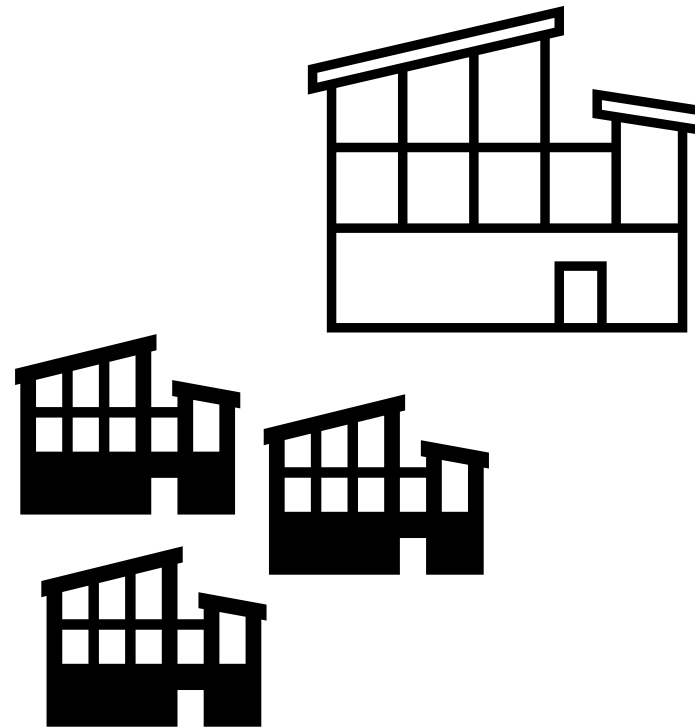
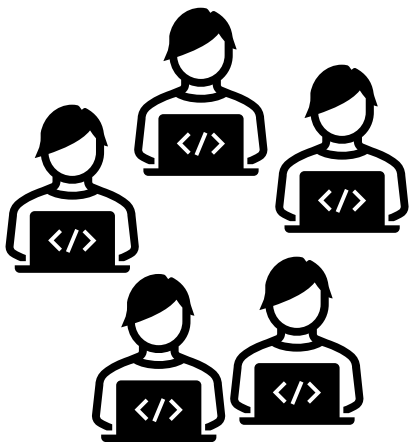
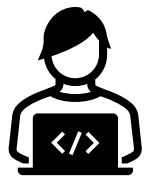
2. Rakenteellinen sosiaalityö eri tasoilla

Rakenteellinen sosiaalityö jäsentyy eritasoisina toimintoina, jotka sisältävät:

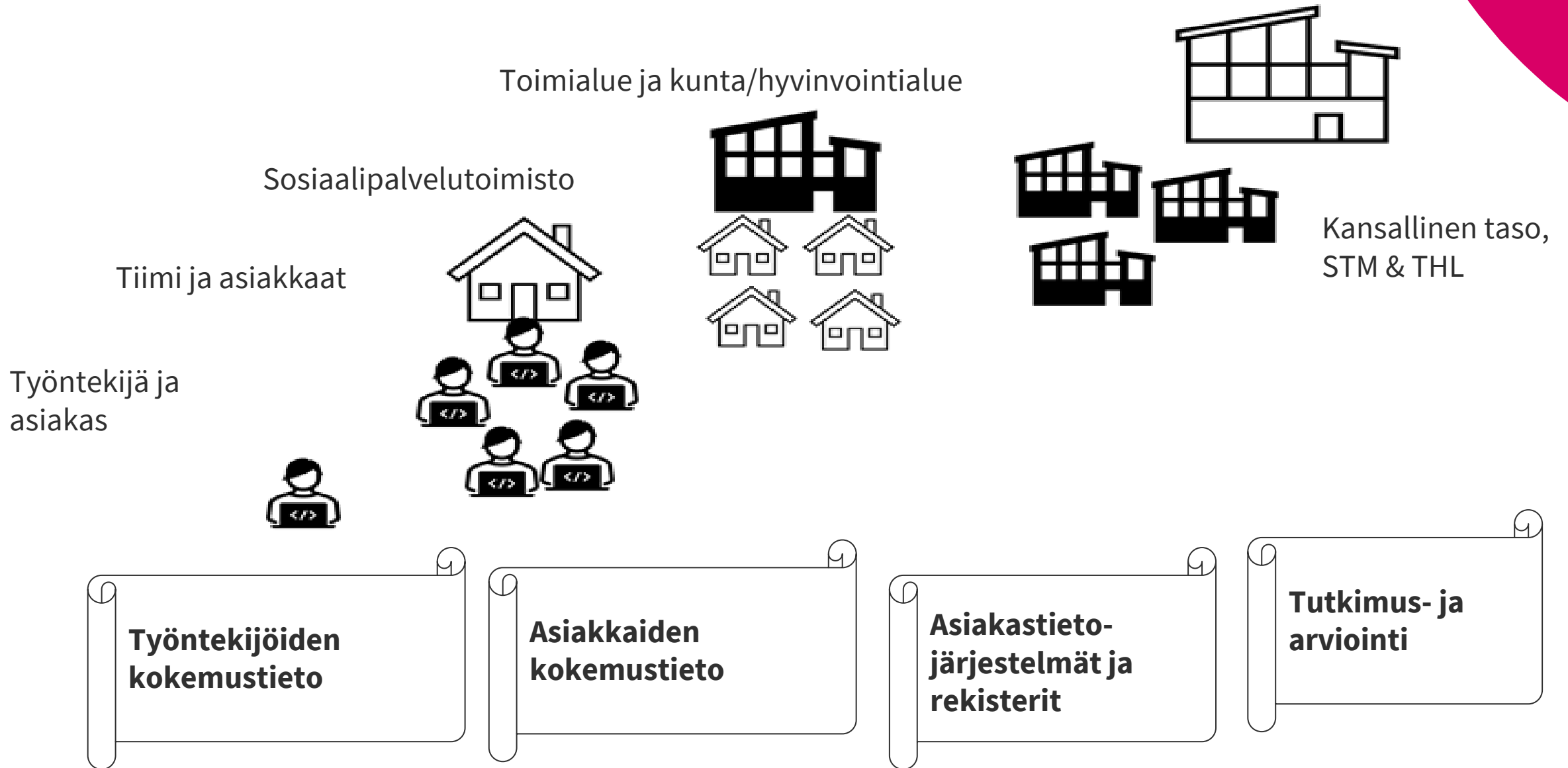
- Tiedon tuottamisen tapoja ja lähteitä
Esimerkiksi asiakaskyselyt, asiakastietojärjestelmän tilastot, laadulliset mittarit, epäkohtailmoitukset, tieteelliset tutkimukset, erilaiset selvitykset (esim. ARA: asunnottomuustilastot, kaupunkitutkimusyksikön raportit, hyvinvointikertomus), sosiaaliset raportit ja käytäntötutkimukset, muut rekisterit (esim. Kelasto, Sotkanet)
- Tiedon kokoamisen ja hyödyntämisen menetelmiä tai toimintamalleja
Esimerkiksi sosiaalinen raportoinnin malli, yksikön rakenteellisen sosiaalityön työryhmä, asiakasraadit ja yhteiskehittämisryhmät, käytäntötutkimusyhteistyö, hyvinvointistrategiat ja -kertomustyöskentely
- Vaikuttamisen areenoita
Esimerkiksi oman yksikön kehittämisryhmä tai johtoryhmä, sosiaalityön edustus kuntien HYTE-ryhmässä, yhteistyörakenteet esimerkiksi kaupungin asuntotoimen tai Kelan kanssa, sovittu tapa käsitellä sosiaalisia raportteja johtoryhmässä ja valtuustossa, julkinen keskustelu ja sosiaalinen media

Mitkä ovat rakenteellisen sosiaalityön haasteet ja mahdollisuudet

- asiakastyössä
- esimiestyössä
- johdossa
- kunnassa ja hyvinvointi-alueella sekä
- kansallisella tasolla?

Mitä on rakenteellisen sosiaalityön tieto?

3. Rakenteellisen sosiaalityön kansallisesti yhteinen tietosisältö

Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 29 §*:

Hyvinvointialueen on seurattava alueensa

- a) väestön hyvinvointia ja terveyttä väestöryhmittäin,
- b) järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetta, saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta ja yhdenvertaisuutta,
- c) asiakkaiden palvelujen yhteensovittamista sekä
- d) sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia ja tuottavuutta.

Hyvinvointialueen on verrattava tätä tietoa vastaavaan muita hyvinvointialueita koskevaan tietoon ja hyödynnettävä sitä sosiaali- ja terveydenhuollon tietojohdamisessa.

Mitä tietoa rakenteellisen sosiaalityön keinoin näihin asiasisältöihin olisi mahdollista tuottaa?

Mitä tietoa olisi mahdollista tuottaa yhtenevällä tavalla kaikilta alueilta?

*soteuudistus.fi

Ota yhteyttä

Yhteydenotot: [etunimi.sukunimi\(at\)thl.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)thl.fi)

Yleiset palautteet ja tiedustelut: [tulevaisuudensote\(at\)thl.fi](mailto:tulevaisuudensote(at)thl.fi)

Heidi Muurinen
kehittämispäällikkö

Pekka Karjalainen
erityisasiantuntija

Minna Kivipelto
tutkimuspäällikkö

Eeva Liukko
erityisasiantuntija

Lue lisää

soteuudistus.fi

thl.fi/sote-uudistus

» Tulevaisuuden sosiaali-
ja terveystakeskus

Seuraa aihetta somessa
#sote #tulevaisuudensote

